

سونامی عینک‌های بی کیفیت

شروین اشیدری: شاید برای بسیاری از مردم، عینک تنها وسیله‌ای برای بهتر دیدن یا تکمیل ظاهر باشد، اما واقعیت این است که این کالا، یکی از مهم‌ترین تجهیزات مرتبط با سلامت محسوب می‌شود؛ کالایی که از یک سو با صنعت پزشکی و بینایی‌سنجی گره خورده و از سوی دیگر، تحت تأثیر مستقیم تحولات اقتصادی، تجاری و حتی فناوری قرار دارد. به همین دلیل، هرگونه تغییر در سیاست‌های اقتصادی، تجارت خارجی، استانداردهای تولید یا الگوی مصرف، می‌تواند بر وضعیت این بازار اثرگذار باشد.

بازار عینک در ایران نیز از این قاعده مستثنا نیست. این بازار طی سال‌های اخیر، هم‌زمان با نوسانات اقتصادی، تغییر رفتار مصرف‌کنندگان، توسعه فروش اینترنتی و تغییر مسیرهای تجارت جهانی، وارد مرحله‌ای تازه شده است. فعالان این حوزه معتقدند امروز دیگر نمی‌توان بازار عینک را صرفاً از زاویه فروش یک کالای مصرفی تحلیل کرد؛ بلکه باید آن را بخشی از زنجیره سلامت کشور دانست که کیفیت عملکرد آن، آثار مستقیمی بر سلامت عمومی، اشتغال، تولید و حتی هزینه‌های درمانی دارد.

بازاری که تنها یک صنف نیست

صنعت در سال‌های اخیر تجربه کرده است. در ایران نیز اگرچه بازار از نظر حجم، قابل مقایسه با کشورهای بزرگ تولیدکننده نیست، اما ظرفیت قابل توجهی برای توسعه خدمات، طراحی، تولید، صادرات و ارتقای کیفیت وجود دارد؛ ظرفیتی که به اعتقاد کارشناسان، نیازمند برنامه‌ریزی بلندمدت و حمایت هدفمند است.

سلامت چشم، موضوعی فراتر از درمان

پزشکان بارها تأکید کرده‌اند که سلامت چشم تنها به درمان بیماری‌ها محدود نمی‌شود. پیشگیری، استفاده از تجهیزات استاندارد و مراجعه منظم به متخصصان، نقش تعیین‌کننده‌ای در کاهش آسیب‌های بینایی دارد.

بازاری که نیازمند سیاست‌گذاری دقیق است

مقطعی و تغییرات مکرر مقررات، معمولاً بیشترین آسیب را به فعالان اقتصادی و در نهایت مصرف‌کنندگان وارد کرده است.

ضرورت نگاه جامع به بازار عینک

بازار عینک را نمی‌توان تنها از منظر تجارت، واردات یا تولید بررسی کرد. این بازار در نقطه تلاقی سلامت، اقتصاد، فناوری، آموزش و حقوق مصرف‌کننده قرار دارد و هرگونه تصمیم‌گیری درباره آن، آثار گسترده‌ای بر بخش‌های مختلف جامعه خواهد داشت.

افزایش ۳۵درصدی قیمت عینک

جداگانه وارد کرده و در داخل کشور مونتاژ می‌کنند، اما خود را تولیدکننده معرفی می‌کنند.

موانع اقتصادی تولید؛ نیازمند بازارهای صادراتی هستیم

وی با تشریح پیچیدگی‌های فنی تولید فریم عینک گفت: تولید فریم، نیازمند فناوری پیشرفته است. ساخت یک عینک فلزی ساده دست‌کم به ۱۵ قالب مجزا نیاز دارد. مسئله اصلی، نبود صرفه اقتصادی برای تولید در تیراژ پایین است. برای مثال، در تولید عینک‌های تزریقی، حداقل تیراژ هر نوبت تولید بین ۳۰۰ تا ۶۰۰ عدد است. با توجه به تنوع‌طلبی مصرف‌کننده داخلی، یک تولیدکننده باید بتواند ۵۰ هزار فریم تولید کند تا حدود ۵ هزار عدد آن را در بازار داخلی به فروش برساند و ۴۵ هزار عدد باقی‌مانده را صادر کند. اما در شرایط فعلی که گردشگران و تجار خارجی برای خرید محصولات به کشور نمی‌آیند، این چرخه اقتصادی شکل نمی‌گیرد.

تغییر مسیرهای ترانزیتی و مبادی واردات

این مقام صنفی درباره کشورهای مبدأ واردات نیز اظهار داشت: در حال حاضر بیش از ۸۰ درصد عینک‌های موجود در بازار از چین، حدود ۵ درصد از کشورهای شرق آسیا مانند کره‌جنوبی و ژاپن و ۱۵ درصد از کشورهای اروپایی تأمین می‌شود. اگرچه کشورهای تولیدکننده تغییری نکرده‌اند، اما به دلیل محدودیت‌های سیاسی، مسیرهای ترانزیتی تغییر یافته است؛ به‌طوری‌که اگر پیش‌تر ۷۰ درصد کالاها از طریق دبی ترخیص می‌شد، اکنون بخش عمده‌ای از این روند به کشورهایی مانند عمان منتقل شده است.

هشدار درباره عینک‌های غیراستاندارد

خلیل‌نژاد با هشدار نسبت به عرضه عینک‌های آفتابی توسط دست‌فروشان خاطرنشان کرد: این

بسیاری از مشکلات چشمی، در صورت تشخیص به‌موقع، قابل کنترل هستند. اما استفاده از محصولات غیراستاندارد یا خوددرمانی می‌تواند روند درمان را با مشکل مواجه کند. در سال‌های اخیر، متخصصان نسبت به افزایش خرید عینک بدون معاینه چشم هشدار داده‌اند. در فضای مجازی و برخی مراکز غیرتخصصی، انواع عینک‌های آماده بدون هیچ بررسی پزشکی عرضه می‌شود؛ در حالی که شماره چشم هر فرد، فاصله مردمک‌ها، نوع عدسی و حتی فرم فریم باید متناسب با شرایط بینایی او انتخاب شود. بی‌توجهی به این موضوع، در بسیاری از موارد باعث سردرد، خستگی چشم، دوبینی، کاهش تمرکز و حتی تشدید مشکلات بینایی می‌شود.

تقویت نظارت، ارتقای استانداردها، توسعه آموزش‌های تخصصی، افزایش آگاهی عمومی درباره اهمیت استفاده از محصولات استاندارد و حمایت از فعالیت‌های قانونی، مجموعه اقداماتی است که می‌تواند به پویایی این بازار کمک کند. از سوی دیگر، تعامل نزدیک میان نهادهای اجرایی، تشکل‌های صنفی، متخصصان حوزه سلامت و فعالان اقتصادی، زمینه را برای رفع چالش‌های موجود و استفاده از ظرفیت‌های این صنعت فراهم خواهد کرد.

موضوع را با مقامات ارشد شهرداری، شورای شهر، نمایندگان مجلس و مدیران وزارت بهداشت در میان گذاشته‌ایم. عینک‌هایی که در بساط دست‌فروشان عرضه می‌شوند، عمدتاً غیراستاندارد هستند و در آینده هزینه‌های سنگین درمانی را به مصرف‌کنندگان و در نهایت به نظام سلامت کشور تحمیل می‌کنند. وی با ریشه‌یابی پدیده قاچاق در این صنف توضیح داد: مقصر این وضعیت نه دست‌فروش است و نه واردکننده، بلکه سیاست‌گذاری‌های نادرست دولتی زمینه‌ساز آن شده است. زمانی که هزینه‌های گمرکی برای واردات قانونی عینک‌های باکیفیت و استاندارد به‌شدت افزایش می‌یابد، واردات رسمی صرفه اقتصادی خود را از دست می‌دهد. در مقابل، قاچاقچیان به‌راحتی عینک‌های بی‌کیفیت چینی با درجه کیفی ۷ تا ۹ را که ارزش هر کارتن آن‌ها شاید تنها ۵ میلیون تومان باشد، وارد بازار می‌کنند.

رئیس اتحادیه عینک‌سازان و عینک‌فروشان تهران در پایان با تأکید بر لزوم اصلاح روندهای گمرکی اظهار کرد: دولت موظف است مسیرهای قانونی واردات را برای تجار جذاب کند. متأسفانه در حال حاضر، ارزیابی گمرک بر اساس ارزش واقعی کالا انجام نمی‌شود؛ به‌طوری‌که برای یک عینک ۵ دلاری و یک عینک ۱۰۰ دلاری، ارزش‌گذاری دقیق و متناسبی صورت نمی‌گیرد و عوارض نیز بر مبنای ارزش واقعی کالا تفکیک نمی‌شود. کاهش زمان ماندگاری کالا در گمرک و اصلاح فرآیند ارزش‌گذاری، تنها راه خشکاندن ریشه قاچاق و جلوگیری از خروج ارز به سمت شبکه‌های واسطه‌گری در کشورهای همسایه است.

تغییر رفتار مصرف‌کنندگان

رفتار خریداران نیز در سال‌های اخیر تغییر کرده است. اگر در گذشته مشتریان صرفاً به دنبال رفع نیاز درمانی بودند، امروز عوامل متعددی در انتخاب یک عینک نقش دارند. ظاهر محصول، برند، کیفیت ساخت، خدمات پس از فروش، امکان تعمیر، گارانتی، تنوع رنگ، طراحی فریم و حتی سازگاری با سبک زندگی افراد، به معیارهای مهم خرید تبدیل شده‌اند.

در کنار این موارد، گسترش فروش اینترنتی نیز فضای رقابت را دگرگون کرده است. بسیاری از فروشگاه‌ها خدمات آنلاین ارائه می‌کنند و مشتریان پیش از مراجعه حضوری، مدل‌های مختلف را در فضای مجازی بررسی می‌کنند.

این تحول اگرچه دسترسی مردم را آسان‌تر کرده، اما در عین حال، چالش‌هایی نیز به همراه داشته است؛ زیرا در فضای مجازی تشخیص اصالت کالا، کیفیت عدسی و استاندارد بودن محصول برای بسیاری از خریداران آسان نیست.

ضرورت اعتماد به مراکز تخصصی

یکی از مهم‌ترین تفاوت‌های بازار عینک با بسیاری از کالاهای مصرفی، نیاز به خدمات تخصصی است.

تنظیم دقیق فریم، اندازه‌گیری فاصله مردمک‌ها، انتخاب مناسب عدسی و کنترل کیفیت نهایی، خدماتی هستند که تنها توسط افراد آموزش‌دیده قابل انجام است. به همین دلیل کارشناسان معتقدند خرید عینک نباید صرفاً بر اساس قیمت یا ظاهر انجام شود. یک انتخاب نادرست ممکن است در کوتاه‌مدت هزینه کمتری داشته باشد، اما در بلندمدت مشکلات بیشتری برای مصرف‌کننده ایجاد کند.

نقش فناوری در آینده بازار

فناوری، آینده صنعت عینک را متحول کرده است. امروزه از چاپ سه‌بعدی برای تولید فریم‌های اختصاصی استفاده می‌شود. هوش مصنوعی در طراحی عدسی‌ها نقش دارد و دستگاه‌های دیجیتال، فرآیند اندازه‌گیری و ساخت را با دقت بسیار بالاتری انجام می‌دهند.

برخی شرکت‌های بین‌المللی نیز در حال توسعه عینک‌های هوشمند هستند؛ محصولاتی که علاوه بر اصلاح بینایی، قابلیت‌های ارتباطی، تصویربرداری و پردازش اطلاعات را نیز در اختیار کاربران قرار می‌دهند.

کارشناسان معتقدند همگام شدن با این روند جهانی، می‌تواند فرصت‌های تازه‌ای برای صنعت اپتیک ایران ایجاد کند؛ مشروط بر آنکه زیرساخت‌های لازم برای انتقال دانش فنی، آموزش نیروی انسانی و سرمایه‌گذاری در فناوری فراهم شود.

نقش آموزش و فرهنگ‌سازی در ساماندهی بازار

یکی از موضوعاتی که همواره کمتر از سایر مسائل بازار عینک مورد توجه قرار گرفته، نقش آموزش عمومی در افزایش کیفیت خرید و مصرف این کالای سلامت‌محور است. بسیاری از خریداران، هنگام انتخاب عینک، بیش از آنکه به ویژگی‌های فنی، استانداردهای ساخت یا تناسب محصول با شرایط بینایی خود توجه کنند، تحت تأثیر ظاهر، قیمت یا تبلیغات قرار می‌گیرند. این در حالی است که انتخاب نادرست یک عینک، حتی اگر در کوتاه‌مدت مشکل خاصی ایجاد نکند، در بلندمدت می‌تواند کیفیت بینایی و سلامت چشم را تحت تأثیر قرار دهد.

کارشناسان حوزه اپتیک معتقدند آگاهی عمومی درباره نحوه انتخاب عینک استاندارد هنوز با نقطه مطلوب فاصله دارد. بسیاری از مصرف‌کنندگان تفاوت میان عدسی‌های استاندارد و نمونه‌های بی‌کیفیت را نمی‌دانند و اطلاعات دقیقی درباره ویژگی‌های فنی محصولی که خریداری می‌کنند، در اختیار ندارند. این مسئله باعث شده بخشی از بازار به سمت کالاهایی حرکت کند که اگرچه از نظر ظاهری جذاب به نظر می‌رسند، اما از لحاظ کیفیت و استانداردهای لازم، فاصله قابل توجهی با محصولات معتبر دارند. به اعتقاد فعالان صنفی، ارتقای فرهنگ مصرف می‌تواند به همان اندازه سیاست‌گذاری‌های اقتصادی در ساماندهی بازار مؤثر باشد. اطلاع‌رسانی درباره اهمیت مراجعه به مراکز تخصصی، آشنایی مردم با خطرات استفاده از محصولات غیراستاندارد و افزایش سواد سلامت، از جمله اقداماتی است که می‌تواند رفتار مصرف‌کنندگان را اصلاح کند.

تغییر سبک زندگی و افزایش نیاز به عینک

تحولات سبک زندگی در دهه‌های اخیر، بازار عینک را نیز دستخوش تغییر کرده است. استفاده گسترده از تلفن‌های همراه، رایانه، تبلت و نمایشگرهای دیجیتال باعث شده چشم انسان بیش از هر زمان دیگری در معرض فشارهای مداوم قرار گیرد. دانش‌آموزان، دانشجویان، کارمندان، برنامه‌نویسان، طراحان گرافیک و بسیاری از مشاغل دیگر، ساعات‌های طولانی از روز را مقابل نمایشگرها سپری می‌کنند. همین موضوع موجب شده مشکلاتی مانند خشکی چشم، خستگی بینایی، تاری دید موقت و سردردهای ناشی از کار طولانی با صفحات نمایش، به یکی از دغدغه‌های رایج تبدیل شود.

در چنین شرایطی، استفاده از تجهیزات استاندارد و مراجعه منظم به متخصصان بینایی اهمیت بیشتری پیدا کرده است. متخصصان توصیه می‌کنند افراد به جای انتخاب خودسرانه محصولات مختلف، ابتدا وضعیت بینایی خود را بررسی کرده و سپس متناسب با نیازشان اقدام به تهیه عینک کنند.

از سوی دیگر، افزایش میانگین طول عمر جامعه نیز موجب شده تقاضا برای انواع عینک‌های طبی و کمک‌بینایی روندی افزایشی داشته باشد. به همین دلیل، بسیاری از تحلیلگران معتقدند بازار عینک در سال‌های آینده نه‌تنها کوچک‌تر نخواهد شد، بلکه با رشد تقاضا نیز مواجه خواهد بود.

بازار عینک امروز در نقطه‌ای قرار دارد که برای عبور از چالش‌های موجود، بیش از هر زمان دیگری به هم‌افزایی میان دولت، بخش خصوصی، تشکل‌های صنفی و متخصصان حوزه سلامت نیاز دارد. ایجاد ثبات در سیاست‌گذاری‌ها، حمایت از فعالیت‌های رسمی، توسعه فناوری، ارتقای استانداردها و افزایش